

בנאות דשא

פרשת צו - שבת הגדול - ערב פסח תשפ"א - גליון נ'

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

שריפת החמץ באש פנימי - גם בשבת ערב פסח

זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו וגו' והאש על המזבח תוקד בו וגו', אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה' (ו', ב-ו). ומובא מהמקובלים (ע"י שלה"ק שער האותיות אות ל' לב טוב) סגולה למי של"ע יש לו הרהורים רעים, לומר הפסוק 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה', ויועיל לבטל המחשבה. והנה ישנם סגולות המועילות בדרך הטבע, כמו שמצינו עשבים שונים שהם רפואה לחולים מסוימים, ויש שהם ענין סגולי בלבד [ע"י בשדי חמד (אסה"ד מערכת יוהכ"פ ס"ג סק"ד) באורך בשיטת קדמונים דשרי לחלל שבת רק על רפואה טבעית ולא בדרך סגולית, וע"י מהרש"ל (גיטין טו). שמחלק בין לחש סתם לבין לחש שיש לו טעם וסוד]. אמנם פסוק זה המבטל מחשבות רעות אינו ענין סגולי בלבד, אלא המכוון לעורר את אש האהבה להשי"ת, וממילא תדחה ותמנע האש הזרה, כל הרהורים אשר לא לה' המה.

והנה לרבי יהודה אי אפשר לקיים מצות תשבתו אלא בשריפה אף אם לא מצא עצים (פסחים כ"א. כז.), והקשה הרש"ש (כ"א:) דא"כ איך מותר לאכול חמץ לפני הפסח, הלא מבשרו שלא ע"י שריפה. ומתיר דחום הטבעי אשר באדם המעכל המזון הוא כשריפה, ואף למש"כ דלרבי יהודה שריפת חמץ היא בעצם דווקא, מ"מ אדם נקרא עץ - כי האדם עץ השדה, ולכן אכילת אדם מיקרי ביעור חמץ בשריפת עצים מהאי טעמא, ע"ש.

ועל פי פנימיות, דחמץ הוא השאור שבעיסה בגוף האדם - יצר הרע שבלבנו (רש"י ברכות יז.), וזה ודאי נעשה ביעור היצר דייקא באדם עצמו, ע"י חמיותו לעבודת ה' השורפת כל הרע, והוא שריפה בעצם, כי האדם עץ השדה. וכן כתב השפת אמת (צו תרמ"ד) 'תשבתו שאור (בא יב, טו) פירש רש"י תבטלו (ע"י פסחים ד: ד"ה מדאורייתא), ובאמת אמרו אין ביעור חמץ אלא שריפה כמו שהקשו התוס' שם על רש"י (ע"ש ד"ה מדאורייתא). אכן הרמז, כי זה הביטול בלב, מרוב התלהבות הרצון להשי"ת נשרף ומתבטל המחשבה זרה, כענין בטל רצונך

מפני רצונו (אבות פ"ב מ"ד), מפני רצונו דייקא, מרוב אהבה ורביקות וכלות הנפש לעשות רצון השי"ת, עד שכל הרצונות יתבטלו כהמס דונג מפני אש' (וע"י שפ"א צו תר"מ ותרל"א). ושריפת החמץ בבכירה הפנימית מתקיימת גם כשערב פסח חל בשבת.

ובלב כל אחד ישנו האש של מעלה של אהבת ה' שאינה נכבית לעולם וכמ"ש השפת אמת (צו תרמ"ד) 'מים רבים לא יוכלו לכבות (שה"ש ח, ז), פירוש, שיש בכל לב איש ישראל נקודה טמונה בהתלהבות לה' שלא יוכל להיות נכבה, והגם כי לא תכבה הוא לאו (ראה רש"י כאן, יומא מו; רמב"ם פ"ב מהל' תמידין ומוספין ה"ו), אבל הוא הבטחה גם כן' (וע"י צו תר"ג).

אך אש דשמיא אינה אלא גחלת קטנה מאד, כנרמז במ"ם זעירא שבכתוב 'על מוקדה', ולכן צריך כל אחד לעשות פעולות להלהיב לבו, וכמ"ש השפת אמת (שם) שכתבו חז"ל (יומא כ"א:) אעפ"י שאש יורד משמים מצוה להביא כו', כמו כן בנפש האדם שצריך להיות תשוקת רשפי אש בלב בוער לעבודת הבורא ית' ולחדש בכל יום זה ההתלהבות כמ"ש וי' יבוער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר'.

והנה מצינו שלהבעיר האש ע"ג המזבח היה צריך כהן מיוחד, והקשו המפרשים אמאי בעריכת האש כתיב (ויקרא א, ז) 'ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח', בני אהרן 'הכהן' בלשון יחיד, ולא בני אהרן 'הכהנים' כבשאר העבודות. ותירץ בפענא רזא (שם) דמשום דצריך בקיאות גדולה להבעיר האש ולא כל כהן בקי בזה, לכן כתיב לשון יחיד. ואם אמרו כן על עבודה זו על הבערת אש גשמיית, כל שכן וקל וחומר שבכדי שהלב תבער באש של אהבת ה', יש להתייגע הרבה וללמוד היטב מן הבקאים והיודעים, הלא המה רבוה"ק זי"ע שהורו ולמדו אותנו את הדרכים בע"פ ובכתב בספה"ק שהותירו לנו, איך לעורר את הלב לאהבת ה', להבעיר ולהדליק האש של מעלה, שתבער כראוי ותתפשט היטב, עד שיהיה בחינת אש אוכלת אש המבטלת את כל האהבות זרות.

(ויקרא תשע"ד - עבד"ד ח"ב עמ' קיד-קטו, פסח תשע"ב - עבד"ד פסח עמ' צח-צט)

המחויב במצוות נקרא גדול

שבת הגדול על שם מצוה ראשונה שנצטוו בני ישראל, וכמו בפרט כשנעשה בר מצוה נקרא גדול. ואיתא בזה"ק משפטים (צח.) כשנעשה בן י"ג כתיב עליו (תהלים ב, ז) 'אני היום ילדתיך', שניתן בו בחינת נפש, אח"כ כשנעשה בן עשרים זוכה לרוח, בן הייתי לאבי (משלי ד, א) ע"ש. כמו כן בכלל, ביציאת מצרים בקבלת מצוה ראשונה קיבלו נפש, ונעשו בני חיובא, ונקראו גדולים על שם הארת הנפשות.

(שפת אמת שבת הגדול תרס"ד)

שבת הגדול נקרא ע"ש אאע"ה הגדול בענינים

גדולה זו מעשה בראשית (ברכות נח.), וגמרו הוא מה שהיה משתוקק אברהם אבינו ע"ה להיות אומה שלימה שיעבדו ה' יתברך כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (ע"י פ"א מהל' ע"י ה"ג), ובעשור לחודש היה מצוה ראשונה שעשו אומה שלימה לה' יתברך, ושם אברהם ביוצאי חלציו, כמו שאומרים בשבת קודש (בתפלת מנחה) אברהם יגל, והועיל זכותו ומסירת נפשו לבטל עבודה זרה מהעולם, שנוכל במצרים למשוך מעבודה זרה קודם הגאולה, וגם הוא נקרא האדם הגדול (ב"ר יד, ו), שהיה מרכבה להשי"ת כשנקרא גדול על בריאת כל העולמות (ב"ר מז, ו), בהבראם (בראשית ב, ד) הוא אברהם כאמור בש"ס (ב"ר יב, ט).

ועדיין גם עתה נפתח זה השער בשבת קודש שלפני הפסח שהוא שער הנ', דשבת מתברכין מיניה כל שיתא יומין, ונתן ברכה ליום הגאולה וליל שמורים, וברכה זו באה משער הנ', וכו'. ועתה שבא זמן גאולה אשר הוא 'שמורים' (בא יב, מח. וע"י שמור יח, יב ור"ה יא.), אולי שנה זו נפתח שבת הגדול, אולי נזכה על ידי השמירת שבת ליגאל. וכל נפש מישאל מרגיש קדושה בשבת זה ליתן אל לבו מאד, אולי הוא מעבב גאולתן של ישראל ח"ו, ואמרו חז"ל במדרש פרשת ברכה (דב"ר יא, ז) כשאמרו למשה רבינו ע"ה שארוננו של יוסף בנילוס, הלך ועמד על היאור ואמר יוסף הגיע זמן גאולתן של ישראל כו', מעשים יש לך אצל בוראך בקש רחמים ואל תעכב כו' ע"ש, יחד כל אדם, אם יוסף צדיקו של עולם שהיה לנו קיום במצרים בזכותו ע"י ויק"ר לב, ה, אמר לו שיבקש רחמים שלא יעכב, על אחת כמה וכמה אנשים כמוני דלים ואביונים במה נבקש מהשי"ת שלא לעכב גאולת ישראל, זולת בלב נשבר ונדכה ולהיות כעפר, אולי יעמוד לנו זכותו של אברהם אבינו.

(ספר הזכות שבת הגדול פר' אחרי תרכ"ב)

גדול שזוכה במעשיו

איתא (רש"י בא יב, ו) ולא היו בידם מצות וכו' שנאמר ואת ערום ועריה ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה, וכי לא היתה עצה בלא זה לגאול את ישראל, אלא שהמבוקש היה שיהיה להם כח של עצמם, וכתוב (מלאכי ג, כג-כד) 'לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים', היינו שיש לישראל כח מהאבות, והמבוקש הוא שיהיה להם גם כח עצמם, כמו שאיתא בשם הבעש"ט ז"ל שזה שאומרים אלקינו ואלקי אבותינו היינו ב' הכוחות, של האבות וכח עצמי, וזהו ולב בנים על אבותם שיש לב בנים היינו כח עצמם. איתא בגמרא (ב"מ יב) גדול וסומך על שלחן אביו זהו קטן קטן ואינו סומך על שלחן אביו זהו גדול, זה היה המבוקש שיהיה לישראל כח משל עצמם, איתא (פסחים קיח:) שהכ"ו דורות שעד יציאת מצרים היו רק בחדש השי"ת, ולכן כתיב (תהלים קלו) כ"ו פעמים כי לעולם חסדך, ועתה היתה העבודה שיהיה להם כח עצמם, וזהו שנאמר (ויגש מו, ג) אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, זה היה עבודה קשה, והא ראייה שהרי זה בא תמיד בקושי.

(אמרי אמת שבת הגדול ערב פסח תע"ר)

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יחזקאל אהרן הכהן איזובי ז"ל
בן הגה"צ רבי אברהם מרדכי איזובי זצ"ל
נלב"ע ע"ש ק"ק פרשת ויקרא
ו' ניסן תשפ"א

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אפרים מנחם ז"ל
בן הרה"ח ר' אברהם יצחק הלוי ז"ל לנדא
נלב"ע כ"ו ניסן תש"פ
הנוצח ע"י ידידיו
מתפללי שטיבל 51 בארא פארק

לע"נ הילד

אפרים שרגא

בן יבלחט"א ר' יהודה אלכסנדר הי"ו
נלב"ע ט"ז ניסן תשע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

להרגיש שכל המאורעות הם תוכנית אלוקית

איאת בגמרא (תענית ט.) 'אשכחיה רבי יוחנן לינוקיה דריש לקיש דיתבי ואמר 'אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו' [נרש"י - כשארם חוטא מסלף דרכו, שבאין עליו פגעים ועל השם יזעף לבו, שכועס ואומר מפני מה אירע לי פגע זה], יתיב רבי יוחנן וקא מתמה אמר מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא [ולא רמזה משה באורייתא, שהחושם הוא יסוד נביאים וכתובים, ובכולן יש סמך למצוא מן התורה], אמר ליה אטו הא מי לא רמיזי, והכתיב [מקץ מב, כח] יוצא לבם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלקים לנו'.

ובמהרש"א שם (בסו"ד) מבואר שאין המכוון רק שלפי מדרגתם לא היה להם לומר בהאי לישראל 'מה זאת עשה אלקים לנו', אלא 'מה זאת עשיתם לאלקים'. אדם, ובאחרונים הובא בשם **המאירי** (פסחים דף נח: וסוטה וישר ה', וכך הוא הדרך הישר עבורם. אלא שלא הבינו שאין כאן רק עונש, אלא כל החטא היה מעצה עמוקה של המתכנן כל העלילות, וזה שאמרו מה זאת עשה אלקים לנו, בחשבם שדרכם מסולף, אבל באמת כל זה עשה אלקים לסבב ביאתם למצרים, וכדכתיב [וישב לו, יד] 'וישלחנו מעמק חברון' ופירש רש"י מחז"ל 'מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בברית בין הבתרים'.

וזהו הכוונה במה שאמרו חז"ל על הפסוק [ותחתן ו, ה] 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך' - 'שלא יתא לכך חלוק על המקום', כי על האדם להבין שכל הקורות אתו הם גטליכע פלאן, ולא יהיה לבו חלוק על המקום

(מתוך סיטתה ס"ג ויק"פ החודש תשפ"א)

מילי דאורייתא שלמים נאכלים לבעלים או לכל אדם

מקופיא מתכפר לו כמבואר בזבחים (דף ה:).

ג. במשנה (זבחים נז:): **הבכור והמעשר והפסח וכו' שינה באכילתו, הבכור נאכל לכהנים והמעשר לכל אדם וכו' והפסח אינו נאכל אלא למנויו**, ומשמע דיש חילוק באכילה בין מעשר לפסח, והרי גם מעשר שהוא שלמים אינו נאכל אלא לבעלים ופסח הוא, ולכאורה פשוט דגם במעשר בהמה שייך שיטת המאירי הנ"ל, ואף שכולו נאכל לבעלים ואין לכהן חלק בו [דכן דעת רוב הראשונים דמעשר בהמה לבעלים ולא לכהן, וכן כ' מאירי נדרים י"א וחולין קל"ו. ורש"י סוף מסכת בכורות ד"ה אין מביאין, ועי' אבני נזר אהע"ז ס"י תנ סק"ג], מ"מ באכילת בעלים יש דיני אכילת שלמים בתוך החומה ובקדושה וכו'. אמנם אם נאמר דש"י המאירי דכל דהוי בעלים דשלמים לענין זכות ממון דבשר בלבד שרי לאכול, נחא בדפסח בעי דווקא למנויו שהם בעלי הקרבן, משא"כ במעשר דסגי בבעל הבשר, אך כבר נתבאר (באות א') דלא מסתבר כן [ולשי' הר"ש משניץ המפורסמת, דפסח שרי לכל, רק בעי' מנויו לקיים המצוה, נחא קושייתנו דנקט בפסח למנויו דרש"ל דחויב המצוה מתקיים במנויו משא"כ במעשר דלא שייך חויב מצוה לצאת י"ח כפסח [אך מאירי פסחים פ"ט לא סבירא ל"י כן]].

אמנם לשי' הכללי (באות א') דלשי' המאירי שרי שלמים לבניהם ונשיהם ועבדיהם של הבעלים נחא ואין סתירה מהן משנה, דבפסח בעי' דוקא מנויו ואף נשים ועבדים כן [ובקטנים פלוגתא] ואין אוכלין בשביל בעליהם ומשא"כ בשלמים [ומיושבת בזה ג"כ קושיית המזרחי בפרשתן על התוי"כ דמהדר ללמוד מקרא דשלמים שרי לכל אדם, והרי מוכח מפסח, דאם שלמים אין מותרין אלא לבעלים ק"ו פסח [שנאכל ליום א'] רק לבעלים, ולמה איצטרך קרא דנאכל למנויו [וקי' יקשה גם לשי' המאירי דרק לבעלים מותר], ועי' מדאצטרך [וקי' ש"מ דשלמים שרי, ולהנ"ל מיושב דשלמים שרי לנשיהם ועבדיהם משא"כ פסח].

ועוד נ"ל ליישב שי' המאירי [אם נפרש כן בדבריו] מהך משנה דזבחים, דבפסח א"א לימנות אלא על קרבן אחד ועי' שייך למיתני נאכל למנויו דאחרים אינם מנויים, אך בשלמים שייך שיהא אדם בעלים על כל השלמים, ועי' אף דנאכלין לבעלים, מ"מ בעצם נאכלין לכל אדם, ומשא"כ בפסח שא"י לימנות רק על פסח א' ודו"ק, אך עכ"פ פשטא דמתני' כן מ' דלא כשיטה זו.

ד. בפסחים (דף ע"ב): **אם דינה כפסח לכל דבר**, וקאמר בן תימא דאינה נאכלת אלא למנויו, ולכאורה לשי' המאירי דשלמים נאכלים רק לבעליהם, גם לרבנן דפליגי אבן תימא מ"מ אין נאכלת אלא למנויים ובמאי פליגי בזה, ולפי הדרכים שכתבתי בקו' הקודמת גם כאן נחא.

ועוד נ"ל דל"ק כלל, דחגיגה לשון נקבה היא כדקתני 'נאכלת', ומדקתני 'אינה נאכלת אלא למנויו', ולא

בפרשתן בתורת זבח השלמים כתיב (ו, יט) **'והבשר כל טהור יאכל בשר'**, ובתורת כהנים אמרין מה תלמוד לומר, יכול לא יאכלו שלמים אלא לבעלים, לכך נאמר כל טהור יאכל בשר. וכן תנן בזבחים נה. דשלמים נאכלין לכל אדם, ובאחרונים הובא בשם **המאירי** (פסחים דף נח: וסוטה ט.) דשלמים נאכלין רק לבעלים [ויכל אדם רצ"ל אף לזרים שאינם כהנים]. ומסוגיות רבות מוכח היפך דבר זה, וגם כל כי האי הו"ל לחז"ל לפרש, וגם לא נע' אי' מקורו ומנין נלמד כן [ועי' פרדס יוסף החדש פר' ראה אות עא], ועי' נלע"ד דאין זו שיטת המאירי, ויש לדחוק ולפרש דבריו הנ"ל באופן אחר.

א. הנה **בכלי חמדה** (פרי' ראה אות ח) הביא התו"כ הנ"ל דמרבי להדיא מקרא דכל טהור יאכל בשר, דשלמים נאכלין אף למי שאינו בעלים, אלא **שבכלי חמדה** כתב דבר"ש משא"י שם פ"י דברי התו"כ במזמין לאכול אתו, וכ' דמשמע דס"ל כהמאירי, ועי' כ' פ"י התו"כ דווקא במזמין, ע"ש.

אך **דבריו תמוהין, דאיזה גדר היתר הוא במזמין**, ולא מצינו כן בשם מקום בתרומה וכיו"ב דשרו ליתן למוזמנים [ואין זה ענין למה שדן **במהריט** (ח"א ס"י קג) אם אורח זוכה במנתו לעצמו או לאו]. ולעני' כוונת רש"י דמפרש דמאי דכתיב (ראה יב, כז) 'ודם זבחך ישפך וגו' והבשר תאכלי, וקמריב התו"כ דלא שיהא נאכל לבעלים בלבד, אין כוונת התו"כ לומר דהשלמים אינם שייכים לבעליהם, וכך טהור יאכל בשר כרצונו, רק דבא ללמד במזמין לאכול עמו שרי, והכל ברצון בעה"ב ומדעתו, ומדין איסור שלמים לזר מרבי להתירא. ולדברינו דאין נפק"מ במזמין, שוב מוכח מתו"כ דשרי לכל [עי' רש"י (דברים יד, כז) עה"פ והלוי אשר בשעריך שהביא דרשת הספרי דמזמין לאכול שלמים, ומוכח דשרי, אך לשי' דמזמין על שולחנו שאני היה נחא, אך בלא"ה יש ליישב דהמקור מספרי ושם אי' תן לו שלמים, ויש לפרש דנותן כל השלמים ללוי, וכשי' דמהני למכור קק"ל דמזון לבעלים, אך הלשון לי"מ כן רק כפי' רש"י ודו"ק].

ב. בפסחים (דף ע"ב): **המפרש פסחו ומת יביאנו בנו אחרינו לשם שלמים**, וזה אמר דשלמים נאכלים לבעלים בלבד, א"כ לכאורה לא יוכל בנו לאכול השלמים, וא"כ למה הביאם, הלא יש תקנה לרעות עד שיסתאב וימכרו, ואין לומר דגם או השלמים שביאנו בדמיהם יהיו שייכים לאב ולא יוכל לאכלם, זה אינו, דמצי הובן להוסיף על הדמים האלו ולקנות בהמה שמינה או שתי בהמות ויהא גם הוא שותף לשלמים ומצי לאוכלם, ומבואר בזבחים (נח) דאמר' ירעו עד שיסתאבו ולא מייתי קדשים מלאכל הפסול ואף לרש"י דהתם יודה היכא דנפסלין לגמרי לאכול.

ויש לדחות דאף לדעת המאירי מ"מ יורש שרי לאכול בשלמי אביו, ואף דמבואר שם בפסחים בתוס' רי"ד ובמאירי דירוש אינו בעלים לגמרי על קרבן אביו, מ"מ

למנויה, ש"מ דתלוי במי שמנוי על הפסח שרי לאכול מחגיגת י"ד, וא"כ נחא דלרבנן כל שהוא שותף בבעלות לחגיגה שרי לאכול כדין כל שלמים, ולכן תימא דווקא למנויו על הפסח, אך בדק"ס הביא גירסת כת"י מינכן 'למנויה', ולפי' תלוי בבעלים על החגיגה, וצ"ל כנ"ל.

ה. בפסחים (דף פט.): **בחמשה שנתערבו פסחיהם ונמצא מום בא' מהן**, לית להו תקנתא להביא פסח שני בתנאי שלמים, דהא על כל א' שביא יהא ספק אם פסח הוא או שלמים, ופסח רק למנויו ובשלמים יש חזה ושוק לכהנים, ופריך אח"כ בגמ' דניית' גם כהן שלא עבד הפסח, ומשני דמ"מ ממעט באכילת שלמים [לשני ימים] מספק אולי פסח הוא [ונאכל ליום א'], ופריך ונטרחנו וניתו מותר הפסח [דנאכל ליום א'], והקשו בתוס' איך יצאו י"ח בקרבן זה שנתותר לאדם אחר והרי א"י למכור שלמיו לאחר ומותר הפסח שלמים הוא, ותירצו דמ"מ עדיין שם פסח עליו כיון דאיכא דצריך ליה, ועל פסח שייך לימנות אף כששייך לאדם אחר כמו שנימנין בכל קרבן פסח.

ובאחרונים שם הקשו דמוכח ממק"א דמותר הפסח אחר הפסח אין דינו כפסח אלא כשלמים ואיך שייך למוכרו, ות"י בשפ"א דמייירי שעוד בערב פסח יקנהו ואז שם פסח עליו ושייך לימנות. ובחזו"א פסחים דבאמת אחר הפסח מייירי כפשוטו ובכ"ז שם פסח עליו ומצי להמנות.

והנה לכאורה מה מקשה ונייתו מותר הפסח דא יוכלו לאכול ולא ימעט באכילתו, והרי עדיין לא יוכלו דאם אינו פסח רק שלמים א"כ שייך לבעליו הקודם, שהרי שלמים לא מצי למכור, ואם פסח הוא שאפשר לימנות, שייך להם, ואין נאכלין אלא לבעלים. ולשי' השפ"א נחא, דכיון דנמנין עליו בעי' ואז שם פסח עליו, שוב אח"כ כשעובר הפסח הוי מותר הפסח שלהם ושלמים שלהם, אף אם אינן מחוייבין בפסח [הגם דיש לפקפק דאם לא הוי מחוייבין שוב לא שייך כלל מנינו לגביהם ולא נמנו כלל וי"ל], אך להחזו"א דאירי אחר הפסח ואז הוא שלמים [לפי תנאם שאם אין ייחיון יהא כמותר הפסח], הרי מותר הפסח שנתור למוכר אין שייך למכור ואינם הבעלים.

וי"ל כיון דעל פסח שייך לימנות אחר שהוקדש מטעם המבואר בסוגיא פסחים דף פט: ה"ה על מותר הפסח אם ספק הוא שמא צריכין לו שייך לימנות, ושוב הוי שלהם אף אם מותר הוא, דשייר הבעלים בהקדישו כמבואר שם, ודו"ק כי קצתתי.

[ליקוט שיעורים סוגיות ס"ה, ושם עוד הרבה ראיות דא"א לומר דשלמים נאכלים לבעלים בלבד, עיי' בתחלת הדברים מה שצריך לדחוק ולפרש כוונת המאירי. וסיום הדברים: כללא דמילתא: דמהנך סוגיות שהזכרנו משמע דשלמים נאכלין לכל [מהם בהוכחה ברורה ומהם בדקדוק בעלמא], ועי' לפרש במאירי כמשי' בריאש דברינו, דמורה דשלמים נאכלין לכל אדם, וכן ישפות ה' שלום לנו ולכל ישראל].

בטעם תודעה נאכלת ליום ולילה

‘ובשר זבח תודת שלמי ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר’ (ז, טו), וכבר עמדו המפרשים אמאי קרבן תודה שהיא גיי' שלמים נאכלת ליום ולילה, ולא ככל קרבן שלמים שנאכל לשני ימים ולילה אחד, וכבר נאמרו בזה כמה טעמים באחרונים.

וי"ל כי באמת גם קרבן שלמים עיקר מצוותה היא לאכול ביום הראשון, ומה שנאכל לשני ימים אינה אלא כדיעבד כמ"ש הרמב"ן (ז, טו) [כפי שפירשו דבריו החכם צבי (סי' קנא), צ"ח (ברכות ב.), פנים יפות (בפרשתו), אמרי אמת (מכתבי תורה סי' קכז), אור שמח (פיי' ממע"ק ה"ו), הגר"מ אריק (אמרי יושר החדש סי' קיט ובהגהותיו לרמב"ן)]. וכ"כ בשטמ"ק זבחים נו: בשם מהר"פ, ובגליון שם ציין רש"י מוילנא לדברי הרמב"ן הנ"ל, וכ"כ בתור"פ פסחים ג., ועי' בציונים והערות מהגר"ד לנדו שליט"א באו"ש שם].

וטעם הדבר שהקילה בו תורה, י"ל כיון דקרבן שלמים ניתנה רשות לכ"א להקריבו גם לפשוטי העם, שהרי כ"א שרוצה לנדב קרבן יכול לנדב קרבן שלמים, ע"כ אי"א לדרוש ולתבוע מכל אחד לדקדק ולהזדרז כי לאכול את הקרבן ביום הראשון. משא"כ תודה הבאה על אחד מהארבעה נסים שצריכים להודות עליהם, ולא מבעיא אם עוד ביקש והתפלל לה' בעת צרתו שיושע, ונענה בתפילתו, אז בוודאי מתרומם ומתעלה בראותו יד ה', וכמ"ש חז"ל (נדה יד.) 'הספנים כולם צדיקים', ופירש רש"י 'כולם צדיקים משום שדרים בסכנה ולבם לאביהם שבשמים', אלא אפילו אם ניצל מסכנה בלא שתקדים תפלה לישועה, הנס מרומם את האדם - 'נס להתנוסס' [עי' שפ"א (אמור תרנ"ז ד"ה בפסוק, וישב תרל"ח ועוד) שהקב"ה עושה נסים לבניו כדי להגביה אותם], ומגיע למדרגה שאפשר לדרוש ולתבוע ממנו לקיים מצות אכילת קדשים באופן דלכתחילה, ולכן זמן אכילתה הוא ליום ולילה בלבד.

(פר' אמור תשי"ע - עבד"ד ח"א עמ' סח-טט)

לחמי תודה והחמץ שבה

‘על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמי’ (ז, יג), הנה משמעות הפסוק שעיקר הקרבן על שם החמץ (עי' ברמב"ן), והיינו מכיון שתודה בא על צרה שניצל הימנה, וסיבת הסכנה הוא החטא - השאור שבעיסה (עי' בספרונים), לכן עיקר הקרבן בא על חמץ, וכן בנוסח ההודאה אומרים 'הגומל לחייבים טובות', שמרמז על החטא שגרם לקרבן לבוא (עי' אבנ"ז אורח סי' לט סק"ד).

וסבירא ליה לרבי מאיר בחמץ של קרבן תודה - 'השאור בודה להן מתוכן ומחמצן' (מנחות נב:), דהיינו שמתוך עשרון תודה ושתי הלחם היה מוציא שאור שהוא לש מן הסולת מעט לאחר שנמדד וטומנו בסולת ומתחמץ מאיליו, וממנו מחמץ את השאר. וצ"ב דלכאורה עדיפא להביא שאור מבחוץ, שהרי שאור שהוא בודה מתוכן אינו מחמץ יפה, וכדאמר רבי יהודה שם. אלא י"ל דלכן סבירא ליה לר"ם שהשאור בודה להן מתוכן, ללמד שלא יחשוב האדם שעליו לחפש שאור וחמץ והוא החמץ הוא בתוך האדם בעצמו, שיושב בין שתי מפתחי הלב (ברכות סא.), וזה בודה להן מתוכן.

אמנם גם חלק היצר הרע שעמו נברא האדם - השאור שהיא חלק מהעיסה (עי' שפ"א ראה תרנ"ז ד"ה בפסוק ז'), שמביאים לקרבן תודה, נדרש מהאדם להזהר שלא יתפשט, ולכן מביאים גם מצה וגם חמץ, ודייקא מין אחד חמץ וג' מיני מצה, כדי שהחמץ יתבטל ויהיה טפל ומצה (עיי"ש בספרונים, וכלי יקר ו, ט, ועי' שתי דציק פר' אמור אות כה). ולא עוד, אלא עבודת האדם הוא לא רק שהשאור לא יתפשט יותר מדי, אלא להפוך ולהעלות את החמץ שבלבו לעשותו מצה, ולהאיר כל הטבע (עי' שפ"א צו תר"ז).

ואמרינן בירושלמי (ע"ז פ"א ה"א) שירבעם פיתה את בני ישראל ואמר להן בואו ונעבוד עבודה זרה כי ע"ז וותרנית היא וכו', התורה אמרה (משפטים כג, יח) 'ולא תזבח על חמץ דם זבחי', ועבודה זרה אמרה (עמוס ד, ה) 'יקטר מחמץ תודה'. ומפרשי הפסוק (רש"י ד"ק ומצודות) מביאים הדרשא דחז"ל שהתורה אומרת שאור בל תקטירו על גבי המזבח, ועבודה זרה אומרת 'יקטר מחמץ תודה' דהיינו שאפשר להקטיר ע"ג המזבח, אבל לפי הגירסא שלפנינו בירושלמי, צ"ב מה השייכות בין האיסור לזבוח את הפסח על החמץ, לקרבן תודה שגם התורה אומרת להביא חמץ.

ולנה"ל י"ל שעבודה זרה אומרת, שהתורה אוסרת לאכול חמץ בפסח ולשחוט את הקרבן עליו, והוא הוא החמץ שמביאים בקרבן תודה, שגם שם התורה אומרת להביא עמו מצה, כדי להעלות ולתקן את החמץ, ולהתגבר על היצר - החמץ, שהוא מה שהתורה אסרה באמרו 'לא תזבח על חמץ דם זבחי', אבל ע"ז אומרת 'יקטר מחמץ תודה', שאפשר להקריב לחמים רק מחמץ, ואין צורך להתגבר על השאור [וגם למש"כ המפרשים דקאי על מה שהתורה אמרה 'שאור בל תקטירו', הכל על המכונן הנ"ל, שהתורה אומרת שיש להתגבר על הטבע ולהעלות, ועבודה זרה אומרת שאפשר להניח כמו שהוא].

ובזה יש להזהר ביותר, לא להישאר עם החמץ שבלב, כי אם האדם מתרשל בעבודתו ואינו מתגבר על השאור שבתוכו, באמרו שאין צורך להרגיז יצר טוב על יצר הרע, הרי הוא ח"ו כעצת עבודה זרה, שאומרים שאין צורך לשמור שלא יתחמץ וללחום עם היצר. אלא מוטל על כל אחד לנקות ולטהר את הלב עד מקום שידו מגעת, ואז יערה עלינו ה' רוח טהרה ממרום לטהר לבנו לעבדו באמת ובתמים.

(פסח תשע"א - עבד"ד פסח עמ' פג-פד)

אמירת הגדה בשבת הגדול

אם שמוע בישן תשמע בחדש

מנהג לומר עבדים היינו בשבת הגדול, וגם כשחל בערב פסח, והלא כל דבר שבחובה בליל הסדר כגון מצה ומרור אין לאכול מבעוד יום, ולמה אין נוהגין כן במצוה של מגיד הלא גם היא מצוה עשה מן התורה והגדת לבנך, ואעפ"כ אומרים דרשות והגדה קודם הפסח (ובאמת שיטת הגר"א שאין לומר ההגדה בשבת), ויתכן לפי שבענין ההגדה הרי זה להיפך, שכל כמה שאומרים יותר יכולים יותר לשמוע, אם שמוע בישן תשמע בחדש, שאין כלל שובע מאמירה והגדה.

[פני מנחם שבת הגדול עמ' לד ועמ' מ. ובשפת אמת מגילה ד. כתב על הא דאמרינן שחייב אדם לקרות המגילה בלילה ולשנותה ביום, דעיקר מצותה בפעם השנייה ביום, והקריאה בלילה היא רק שיהיה ביום קריאה שניה, ואם לא קרא בלילה צריך לקרות ביום ב' פעמים, ולכן בגוונא דביממא לא יהיה עליו חיוב גם בלילה פטור, עיי"ש, והיינו כי עיקר הקליטה אצל האדם הוא בפעם השנייה, וכעין דאמרינן שינה עליו הכתוב לעכב, ומובן בכאן דבכדי שבליל הסדר יהיה פעם שניה, יש ענין לאמרו בשב"ג בראשונה, ואכמ"ל]

עד כאן אומרים בשבת הגדול

בסידורים אחרי סדר הגדה של שבת הגדול נדפס 'עד כאן אומרים בשבת הגדול', ולכאורה הרי לא נדפס יותר בסידור ומה יאמרו עוד [וזה נשתרבו מההגדות, שבהם היה מסומן כך שלא להמשיך יתר ההגדה, ומשם העתיקוהו לסידורים], אך י"ל ע"ד צחות, כי מסיימים 'ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על עונותינו', ויעד כאן אומרים' בא לומר שמכל המעלות טובות שעלינו, הנקודה והתכלית היא כפרת עונות וקורבה להש"ת, ויותר מכך אין צריך לומר, כי זוהי ההכנה המוטלת עלינו בשבת הגדול לקראת יו"ט פסח.

(שבת הגדול תשע"ה - עבד"ד פסח עמ' יט)

עוד י"ל ע"ד צחות, דאחרי שמפרטים כל הטובות ואם היה הקב"ה נותן רק אחד מהם דיינו, ואף שאינו מובן לנו מהי התכלית שקרבנו להר סיני אם לא נתן לנו את התורה, וכן בשאר הדברים, אך אין הכוונה ב'דיינו' שהיו צרכינו מתמלאים בכך, אלא שאם כך היה רצון העליון ית"ש, מ"מ דיינו ומרוצים אנו בכך, שבוודאי כך צריך להיות, ודי לנו בזה. ואם בשבת הגדול הכין נפשו, והשריש בלבו היטב אמונה שדיו בכלל שיעשה עמו השי"ת, ואף החסר והשלילה מאת ה' הוא, כבר הכין נפשו כראוי בשבת הגדול.

(פסח תשע"ה - עבד"ד פסח עמ' קכג)

ב"ה, י"ג ניסן תשע"ו

חשבתי לתרץ מה שבסידורים אחרי סדר הגדה של שבת הגדול נדפס 'עד כאן אומרים בשבת הגדול', ע"פ הפשט, בהקדם מ"ש בביאור הגר"א על מ"ש רבנו הרמ"א (אורח סי' תל) ש"במנחה בשבת [הגדול] אומרים עבדים היינו עד לכפר על כל עונותינו" - וכתב הגר"א: "אבל הוא דבר שאינו, דהוא מפורש במכילתא כי בשעה שיש מצה ומרור לפניך? ואותה קושיא שואל על הרמ"א בימור וקציעה: בהרחבה יותר: "תמנתי ע"ז מעודי, כי אנו עושים בזה היפך ממה שאנו אומרים בזה ההגדה כי, ועוד שמפשט הלשון משמע שיש קפידה שלא לאומרה אלא דוקא בשעה שיש מצה ומרור." [בלי המור וקציעה: לכאף אינו מובן הקושיא כלל, דמה בכך לומר כל השנה כולה את ההגדה, הרי מקיים בזה מצות לימוד ת"ת. עי' ק"ש].

והנה ביהגדת מרדכי מתרץ כך: שמן הכתוב "והגדת" נתמעט מלומר קודם ליל פסח רק טעמי מצוות הלילה, והיינו פיסקת 'רבן גמליאל אומר' שבו טעמי פסח מצה ומרור, שעל זה כתב הרמב"ם (פ"א ה"ה): "יודברים האלה כולן נקראין הגדה", אבל בחלק שאומרים בשבת הגדול אין טעמים אלו, ולכן אין 'בעבור זה' ממעט אותם מלומר קודם לכן.

ומעתה י"ל, דמשה נאמר בסידורים "עיי"כ אומרים בשבת הגדול" אפילו שלא נדפס יותר בסידור, והיינו, כדי להשמר מקושיית הגר"א והיעיב"ץ, שבחלק שאומרים בשה"ג עד "לכפר על עונותינו" אין 'בעבור זה' ממעט מלומר אותם קודם לכן, אלא שהמיעוט הוא רק מירבן גמליאל אומר בלבד. ואי"ש.

בס"ד, כ"ו ניסן, ח"ג למטמוני"ם תעש"ו לפ"ק, ירושל"ו.

אחדשה"ט. קיבלתי תמול מכתבו כמנהג איתור בי דואר דמתא, אך ד"ת כ"ז שממשמש מוצא טעם ואינם ח"ו כערבות אחר סוכות.

ואשר תירץ לנוסח הסידור עכ"א בשבה"ג, דבריו מתוקים, אך מסופקני לקרוא להם "תירוצו ע"ד הפשט", שהרי אם היה חכם ומבין ידע זה בלי הסידור, ולשאנו יודע לא יעזור משפט סתום זה, וה"ז כדבר צחות שאומרים כמדוי' בשם א' מהצדיקים, שהקשה על הכתוב בסידורים בין 'כל אלהי העמים אליילים' להמשך הפסוק 'כאן צריך להפסיק, דמנפ"ס, החכם ידע לבדו, ומי שלא ידע לא יועיל לו הכתוב, עד ששמע ע"ה אחד אומר הכל בנשימה אחת, כולל תיבות כאן צריך להפסיק.... וכאן לא שייך ה'תירוצו' הזה [ואגב ביארתי פעם כוונת הדבר צחות הנ"ל, דאף ע"ה שאין יודע להבדיל בין קודש לחול, אם יצמד למסורת אבות כמו שהיא בלי שינוי יוכל להמנע מעירוב תחומין].

ואם לתרץ בסגנון ידידי נ"י, הייתי אומר באופן אחר, דבאמרו 'עד כאן אומרים' מכלל דאיכא עוד חלק, והרי כל טעם הקפידא מאמירה קודם לפסח מעין המנהג שלא לאכול מצות מר"ח, כדי שיהא חביב אצלו טעם המצה, וה"ה כאן שתאה ההגדה אצלו כדיוטגמא חדשה, וכיון שחלק גדול ממנה אינו נאמר שוב ליכא קפידא.

מה שתמה על הגר"א שחלק על הרמ"א, בלי להביא ההוספה דמור וקציעה, מה בכך שיאמר, הרי מקיים מצוות ת"ת. לכאף כוונת הגר"א שאין חיוב לעשות זאת, וממילא יוכל לעסוק בלימודיו, ואין ענין לומר הגדה שלא בזמנה, וכמו לקרוא מגלת אסתר בשבה"ג.

המוקירו ומברכו בברכת הדיוט עוד ינוב בשיבה דשן ורענן עכאש"ל

שאלו אלתר

בדיקת חמץ בבתי הנפש ע"י לימוד התורה

בה"י, אור לארבעה עשר (אחרי בדיקת חמץ) תשל"א, ירושלים ת"ו

לכבוד אהובי ויקירי המופלג כו' המיו"ח... שליט"א.
אחדש"ט בידירות ובחיבה יתירה.

הגם שזאת ערב פסח ממש, ובגמרא (פסחים ד.) לא לפתח בעידינה באורחא דתליסר דנגהי ארביסר, דילמא משכא ליה שמעתיה ואתי לאימנועי ממצוה. אע"פ שאני בדקתי כבר החמץ, מ"מ לפי מה שאיתא דעיקר בדיקת החמץ הוא לחפש בעיקר בבתי הנפש היצר הרע שבאדם, וזה עדיין לא בדקתי היטב, ולזה לא יספיק כל ליל י"ד. ואולי, אדרבה אם רוצים לבדוק את היצר הרע, אין עצה אלא לימשך לשמעתתא, כמאמר הגמרא (סוכה נב.) קידושין ל.) אם פגע בך כו' משכחו לבית המדרש, וכמו שכתבו תלמידי הבעש"ט זצ"ל דאיתא [ברכות ה.] יפשפש במעשיו פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, והלא אם יש לו ביטול תורה הרי כן מצא (החטא דביטול תורה), וכתבו תלמידי הבעש"ט (בשם האריז"ל) דהפירוש דזהו שאינו מוצא הוא בגלל ביטול תורה, כי אם היה לומד תורה היה מוצא, דאורייתא מודעת ליה חוביה כדאיתא [זוה"ק ח"ג כג.]. ולפי זה דוקא כן צריך לעסוק בתורה, ועל ידי זה נוכל לבער החמץ בשלימות. וזכור אני פעם כשהייתי ילד קטן, אמר לי אחי בדיקת חמץ אממור זצ"ל "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ, איתא בספרים חמץ זהו יצר הרע, און א' יונגעלע האָט אויך א' יצר הרע". והראה לי בגמרא [סנהדרין צא:] דיצר הרע ניתן באדם מיד עם הוולדו. ושאלתי אותו איך בודקין את היצר הרע, וענה לי דו וועסט לערנען וועסטן וויסען. ואז חשתי, שכאשר אגדל ואלמד אמצא בספרים היאך לבדוק את היצר הרע, וכעת נדמה לי כוונתו, שאם אלמוד, על ידי עצם הלימוד אדע איך לבדוק היצר הרע. והשי"ת יעזורנו בזה. (ופעם מצא איזה ביכעל של המשרתת, ואמר דאָס איז דער ריכטיגער חמץ, וצחק, ורצה לשים זה בחמץ לשורף, ואז אמרה לו אמי ע"ה, זה לא שלנו, זה של המבשלת. והחזיר לה, ושאל אם אין בזה שלעכטע זאכען).

מחונתך אוהבך נפש
פינחס מנחם
(אוצר מכתבים פני מנחם ח"א מכתב לו)

חששא דמשכא שמעתיה בזמן בדיקת חמץ

בס"ד

איתא בגמרא (פסחים ד.) 'צורבא מרבנן לא לפתח בעידינה באורחא דתליסר דנגהי ארביסר, דלמא משכא ליה שמעתיה, ואתי לאימנועי ממצוה', ועי' בשו"ע הרב בקי' אחרון ובנו"כ סי' תלא באורך למה דווקא בבדיקת חמץ. ואולי ע"ד דרוש, דכיון שחמץ כנגד היצר הרע כמ"ש בספ"ה, ועל כן מתחזק ביותר לבטל אדם מנגה. או על פי מה שאמר הרה"ק מקאצק ז"ע לרבי הירש טומשבווער ז"ל לפרש מה שאמרו בגמרא (כתובות קו.) 'כי הוו קיימי רבנן ממתיתא דרב הונא ונפצי גלימיהו הוו סליק אבקא וכסי ליה ליומא', שחשכו עיניהם מראות איזה אבק ולכלוך עלול להתחבא ולהסתתר מאחורי גלימיהו, אפילו אחר שיושבים במתיבתא דרב הונא, אם לא מטהרים אותם בעת הלימוד. וגם כאן מרמזים שלא ישכח מלבדוק את חמצו - היצה"ר שבלב, על סמך שתורה מגנא ומצלא. ואולי לאידך גיסא, כיון שהגיע עת ביעור חמץ, ממילא יש יותר טהרה ונקיות באויר העולם, וימשך טפי בלימודו.

(מתוך מכתב רבינו שליט"א י"ג ניסן תשע"ד)

משיב דברים נכוחים

בענין כוונת המקריב קרבן

עצמו, אלא כששואל למה תוקעין התשובה הוא רחמנא אמר תקעו ותו לא. אבל כשלומים התורה וטעמיה אזי השאלה למה אמרה תורה מצוה זו, וסו"ס יש צעקת החת"ס 'ובלבד' שיכוון לשם שמים, ולא וולת זה.

אלא דכאשר נעניין בדקדוק דברי הפנ"י שהביא הגמ' ב"ב דבחורבן לא רצו לאכול כיון שאין קרבנות וכו', ומה למד דענינו מכיון שהיה חסר להם הברכה במאכלם, ולאכאורה אינו מובן, בשלמא אם היה לפנייהם מאכל מבורך ומאכל שאינו מבורך, מובן שמעדיפים המבורך, אבל כשאין, לכה"פ יאכלו כמו שהוא. ומה יש להבין דכוונתו דבאמת בכל מאכל ודבר גשמי יש ערוב טו"ר והוא המהווה השפעה לרעה על נפש האדם, וע"י הקרבן מתברך ואינו מוסיף [ועי' שפ"א ראה תרנ"ו ד"ה בפסוק י' יחייב בכל אות נפשך תאכל בשר - שישאר תאות הנפש לרוחניות או מותר לאכול], וזה שאמרו דבחורבן פחדו לאכול כי איך תהא להם ברכה לא להתגשם [וקאמר דע"י שמשיר קצת מכל דבר, כי ג"ז מעלה החלק הנאכל]. וזה שפיר שיכוונו עליה, כי אין הכוונה לבעלי מדרגה, אלא הקללה ששולט בכל אחד, וע"י שניתן חלק לגבוה נשאר ברכה גם בשיירים, וכוונה זו אנו צריכים לכוון, כיון שהוא בכדי להצילנו שלא ניפול, וזה עבודת כל אדם באשר הוא שם, וד"ל, ואכמ"ל עוד.

ודבר זה אמרתי לפני כעשרים שנה בריב וקולסוהו, וכשהגעתי לארבעים לבניה וצירתי את בעל השמועה לנגדי הוא מרן החתם סופר זצ"ל, להציע לפניו ישוב לדברי רבו המובהק, שמעתי כמו הד-בת קול האומר זייער גוט זייער וואויל די אלע כוונות, אבער נישט אין בית המקדש [וכמו שאמרו בספ"ה שאף שקרבן ראשית אפשר להקריב אף עם כוונות שונות, אבל למזבח לא יעלה לרצון], ואחרי שזכיתי לימנות בין חברים מקשיבים לדברי גחלי אש הנאמרים בכל רעוא דרעיון, אדמה שקול זה נשמע בבית המדרש, דקרבן לה' היא דייקא בהסתלקות כל החשבונות, אף רוחניות. ולכן אחרי ככלות הכל, הקושיא במקומה עומדת.

בכבוד רב, סתרי יושר

להבין שמועות

העוסק בפרשת נסכים

מעשה בהגאון רבי מאיר אריק זצ"ל, שנכנס אל רבינו האמרי אמת ז"ע כשנודמן לעיר וינה, והיו משוחחים בדברי תורה. בתוך הדברים שאל הגר"מ: מצינו בגמרא (יומא עא.) 'הרופה לנסך יין על גבי המזבח, וְלֹא גִרוּן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים יִינְי, וְלִמָּה לֹא מִצָּאוּ עֲצָה יוֹתֵר פְּשׁוּטָה, שֶׁיִּלְמַד הַלְכוֹת נִסְכִּים, כִּדְרָךְ שֶׁאִמְרוּ בְּכָל הַקִּרְבָּנוֹת (מנחות ק) 'כֹּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרַת חֹטֵאת כְּאִילוֹ הַקָּרִיב חֹטֵאת, וְכֹל הָעוֹסֵק בְּתוֹרַת אֲשֵׁם כְּאִילוֹ הַקָּרִיב אֲשֵׁם'?

כהרף עין השיבו רבינו ז"ע בקיצור: 'הרי לא נאמר [=] יעס שטייט דאך נישט'. והגר"מ למשמע הדברים הסמיקו פניו מרוב התרגשות. כשיצא מעל פניו אמר לתלמידו שליווה אותו, ופלאי פלאים: כבר שאלתי שאלה זו להרבה גאונים, ותיצרו לי באופנים שונים, אף אחד מה תירוצים לא נתקבל על לבי, והנה בא הריב מגור והשיבני תשובה כ"כ פשוטה ונכונה, שהרי באמת בגוף הפסוק בחומש לא נאמר נסכים, כלומר: מאחר שכל ענין זה [שהעוסק בתורת קרבן כאילו הקריב] למדנו ממקרא 'זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח שלמים' (צו ה. לו), ובפסוק לא נזכרו נסכים, לכן לא שייך לקיים בזמן הזה מצות ניסוך היין אלא בממלא גרונם של תלמידי חכמים י"ן.

(ראש גולת אריאל ח"א עמ' שיט-שכ)

וילה"ע דבמג"א סי' א סק"ח כתב לומר פרשת נסכים. וטעם אמירת הקרבנות כי הטי"ז שם סק"ד שהוא מדברי הגמ' זאת תורת וכו' כל העוסק וגו', ולפמ"ש האמרי אמת ז"ע דרך על מה שנאמר בקרא קאי הלימוד דזאת תורת, א"כ אמאי יש ענין לומר פ' נסכים.

אך כד מעיינת, אדרבה משמע מהמג"א דרך על הנאמר בפסוק קאי זאת תורת וכו', ולכן כתב שיאמר פ' נסכים מטעם דאין זבח בלא נסכים, ולא בסתמא כי גם בזה יהא לו כאילו הקריב. אמנם יש לדחות דאין הכרח מהמג"א הנ"ל, אלא דמה שנאמר בשו"ע שיאמר היינו עבור שיהא לו הענין של כפרת הקרבן [דבלא"ה אף שבגמ' אי' דהעוסק הוי כהקריב, אבל אמאי אמרינן ליה לומר, אלא עבור הכפרה], ונסכים לבד אינו לכפרה, ולכן כי המג"א דהטעם שיש לאמרה בכדי להכשיר הקרבן עולה וכו'.

ובנוסף להנ"ל י"ל דבב"י מביא משאר מקומות בגמ' דאמירת הקרבנות מועיל, ושם לא יליף מהפסוק דזאת תורת וגו', וממילא עפ"י חז"ל הנ"ל אנה"ג גם בנסכים יש הענין. ומ"ש מרבינו האמרי אמת ז"ע כאן הוא דעפ"ד הגמ' דיליף מתורת וגו' אינו מתאים בנסכים, ולדברי חז"ל דלא יליף מתורת, י"ל תירוץ השני שאמר הא"א ז"ע. ובאנו בכ"ז רק להעיר, ישמע חכם ויוסף לקח.

(משלחן המערכת)

קרבן פסח שבא בשבת

מצינו בגמרא (פסחים נט.) רמי ל"י רב ספרא לרב כתוב לא ילין וגו' הא כל הלילה לין כ"י, והלא אין עולת חול דוחה יום טוב, תירצו כשתל ערב פסח בשבת קודש, ולכן היא עולת שבת, דאף שגוף הקרבן פסח לא שייך להשבת קודש, מכל מקום כשנעשה הקרבן פסח בשבת קודש נקרא קרבן שבת ודוחה יום טוב, מוכח שהשבת קודש מעלה הקרבן פסח שיהי' נקרא עולת שבת.

מכאן קשה על התוס' דכריתות (ג. ד"ה לומר) שתיצרו דרך באחותו בת אביו ובת אמו שהוא ענין אחוה שנתגדל האיסור אחוה כדפריש באתון דאורייתא (כלל טו) דאיסורים שמשות שונים הם מצטרפין להחמיר הדבר, וכאן מבואר שאף שקרבן פסח ענין בפני עצמו, כשבא בשבת קודש נקרא עולת שבת.

(שפתי צדיק שבה"א אות יא)

הנה למד השפתי צדיק דהפ"י בגמ' דהלימוד דחלבי קרבן פסח דוחה יו"ט, הכונה בזה דקר"פ כזה שבא בשבת [אע"פ שענין מקרי הוא מחמת קביעת החורש] מיקרי חלבי שבת וכדין קרבן הבא מחמת יום השבת, וכ"כ ברש"ש שם ובאור שמח ה"ל עבודת יוה"כ פ"ה ה"א.

אך היכן ראה השפתי צדיק שיחשב שם אחד עם הקר"פ, ולאכאורה פשוט דאית ביה ב' שמות, ומקבל הקר"פ גם מעלת שבת. ונראה שש"ל דלא שייך ב' שמות לקרבן, אלא שמשנתנה הקרבן במהות ועצם מעלתו, והדבר צריך עיון ולימוד מעמיק.

(משלחן המערכת)